

- 1 -

Ο ΘΕΑΤΗΣ,

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΗΘΙΚΟΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ,
ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΘΕΤΙΚΟΝ.

Ἀριθμὸς 14. Περίοδος πρώτη. Τῆ 20 Ιουνίου 1837.

Διακοίνωσις τῆς Διευθύνσεως τοῦ Θεατοῦ.

Τὸ παρὸν 14 φυλλάδιον ἐβράδυνε νὰ ἐκδοθῆ, ὄχι ἀπὸ ἀμέλειαν τοῦ ἐκδότου, ἢ ἀπὸ ἔνδειαν λόγων, ἀλλὰ διότι μέρος ἰκανὸν τῶν συνδρομητῶν μας δὲν ἐξεπλήρωσαν τὰς ὑποσχέσεις των, οὐδὲ μᾶς ἔστειλαν εἰσέτι τὰς συνδρομὰς των, καὶ τοὶ πολλὰκις καὶ πολλαχῶς προσκληθέντες. Καὶ σήμερον λοιπὸν δημοσίᾳ τοὺς προσκαλοῦμεν νὰ μᾶς στείλωσιν ἄνευ ἀναβολῆς, ἢ κατ' εὐθείαν, ἢ διὰ τῶν ἀνταποκριτῶν καὶ ἐπιτρόπων μας, ἢ διὰ τῶν ταχυδρομικῶν ἐπιστατῶν, ὅσα μᾶς χρεωστοῦσιν ἀπὸ τῆν ἑπταμηνίαν τὴν σήμερον συμπληρουμένην. Μᾶς χρεωστοῦσι δὲ κατὰ τὰς ὑπογραφὰς των τὰς ὁποίας κρατοῦμεν, καὶ ὅπου ἐβάλαμεν βάσιν διὰ νὰ ἐξοδύσωμεν κόπους καὶ χρηματικὰς καταβολὰς εἰς σύνταξιν, τύπωσιν καὶ ἀποστολὴν τῶν φυλλαδίων πρὸς αὐτοὺς. Πῶς δὲν αἰσθάνονται ὅτι εἶνε καὶ ἀφιλότιμον καὶ ἀφιλόκαλον καὶ ἄδικον τὸ νὰ λαμβάνωσιν, ἀναγινώσκωσι, κατέχωσι τὸ σύγγραμμα, χωρὶς νὰ τὸ πληρῶσιν; Ἀλλὰ προφασίζονται ἐνίοτε ὅτι δὲν λαμβάνουσι τὰ φυλλάδια τακτικῶς, ἢ ὅτι τοὺς λείπουσι μερικὰ. Τοῦτο, καὶ ἂν τυχὸν ἀκολουθῆ, δὲν προέρχεται ἀπὸ ἡμᾶς, φροντίζοντας νὰ τὰ στέλλωμεν πανταχόσε ἀνελλιπῶς καὶ ἅμα ἐκδιδόμενα. Ὅσακις δὲ οἱ καλοὶ συνδρομηταὶ καὶ πληρωταὶ μᾶς τὸ ἐγνωστοποίησαν, ἀμέσως τοὺς διευθίναμεν καὶ τὰ ἐλλείποντα φυλλάδια, προκρίνοντας νὰ ἐξοδύσωμεν καὶ πάλιν εἰς τὴν ταχυδρομίαν παρὰ νὰ τοὺς λυπήσωμεν.

Ἡ παρούσα πρόσκλησις εἶνε ἡ τελευταία πρὸς τοὺς μὴ πληρόντας. Ἐάν καὶ μετ' αὐτὴν ἐμμείνωσιν εἰς τὴν ἄρνησιν τοῦ δικαίου, τότε θέλωμεν δημοσιεύσῃ τὸν κατάλογον τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, διὰ νὰ τοὺς γνωρίσῃ καὶ νὰ τοὺς κρίνῃ τὸ κοινόν, καὶ διὰ νὰ μὴ συγχέωνται μετὰ τοὺς καλοὺς καὶ ἐπιει-

κες συνδρομητὰς, εἰς τοὺς ὁποίους καὶ ἡμεῖς εὐγνωμονοῦμεν, καὶ ἡ Πατρίς ἐν μέρει.

Στρέφομεν ἤδη τὸν λόγον καὶ πρὸς τοὺς ἐπιστάτας τῶν ταχυδρομείων, καὶ τοὺς παρακαλοῦμεν, ἐπειδὴ πληροῦμεν ἀκριβῶς τὰ ταχυδρομικὰ ἔξοδα, νὰ μὴ μᾶς ζημιώσωσιν ἀναβάλλοντες τὴν διανομὴν ἢ διευθύνσιν τῶν φυλλαδίων, ἢ χάνοντες αὐτὰ, ἀλλὰ νὰ τὰ παραδίδωσιν ἀμίτῳ, καὶ ἀνελλιπῶς. Ἐπίσης τοὺς παρακαλοῦμεν νὰ ἀπαιτῶσιν ἐπιμόνωσ τὰς συνδρομὰς, καὶ νὰ μᾶς διευθύνωσιν ἀνωπερ ἑτέρως ὅσας ἢ αὐτοὶ εἰσπράττουσιν, ἢ παρὰ τινῶν συνδρομητῶν ἀπορρημάτων λημβάνουσι· διότι γνωρίζομεν τινὰς προδιόχους πρὸ πολλοῦ εὐρίσκομένας εἰς χεῖρας τινῶν ἐπιστατῶν καὶ ἴως τῆς σήμερον μὴ ἀποσταλείσας πρὸς ἡμᾶς. Τέλος τοὺς παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς στείλῃ ἕκαστος μὲ πρῶτον, ἀκριβῆ σημειώσιν τῶν συνδρομῶν ὅσαι ἐπληρώθησαν εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τῶν δεῖνα ἢ δεῖνα συνδρομητῶν κατ' ὄνομα, ἐξ ἀρχῆς τῆς ἐκδόσεως τοῦ Θεατοῦ μέχρι τοῦ νῦν.

Τὸν δὲ γενικὴν Διευθυντὴν τῶν ταχυδρομείων ἰκετεύομεν, ἐπειδὴ εἰς τὰς ὥρας τὰς ὁποίας αὐτὸς ὁ ἴδιος προσδιώρισεν πρὸς ἀκρόασιν τοῦ κοινοῦ δὲν τὸν εὐρίσκομεν πάντοτε, νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν του εἰς τὰς ἐλλείψεις ὅσαι προκύπτουσιν ἐκ τῶν ὑπηρετούντων ὑπ' αὐτὸν, καὶ νὰ τὰς διορθώσῃ ριζηδὸν καὶ ἀμετακινήτως, διατάττων τὰ δέοντα. Φύρουσ πληροῦμεν ἰκανοὺς, καὶ εἶνε δίκαιον νὰ ὑπηρετῶμεθα ἀναλόγως. Ἐὰν ὁμως μᾶτε μὲ τοὺς κόπους μᾶς εἰμπορῶμεν νὰ ζήσωμεν ἰδιωτικῶς, διὰ τὰ τοιαῦτα προσκλήματα, ἐὰν ἡ ἐξουσία τὴν ὁποίαν πεχέωσ τρέφομεν, ἀντὶ νὰ μᾶς προστατεύῃ, κατατρυγῇ τὴν ὑπαρξίν μᾶς, τότε πρέπει ἡ Ἑλλάς νὰ παύσῃ τοῦ νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ συλλογίζεται· καὶ τότε ποῦ μένει καὶ ἡ ἔδρα τῆς ἐξουσίας;

Νεὶο κήρυγμα ἐν Αθήναις τοῦ Κ. Ρόσσου κατὰ Σωκράτους, τῷ πρώτῳ ἔτει τοῦ Ἑλληνικωτάτου Παρσογιστηρίου.

Ὁ πανεπιστήμιος τῆς ἀρχαιολογίας διδάσκαλος, Κ. Ρόσος ὁ ὑπερβόρειος, ὄχι ἐπιτίμιος ἢ ἐπίτιμος, ὄχι ἔκτακτος,

ἀλλὰ γαυτικώτατος κατὰ τὴν προσηγορίαν καὶ τὴν μισθοφορίαν, ἀπὸ τὸ ἐντὶ πατρίδι αὐτοῦ σκοτερόν τῆς μαθητείας μελετητήριον μεταβάς πρὸ τεσσάρων ἡδὴ ἐτῶν εἰς τὴν ἡμετέραν Ἑλλάδα, καὶ εὐρὸν προστάτας προθυμητάτους, καθὸ ἐμυρῶν, τοῦ, δημιοδору, ξένους ὄτινες καὶ σήμερον τὴν προθυμπεύουσιν εἰς τὸν ὄλεθρον, περιῆλθε μέρος ἰκανὸν τῆς ἰερᾶς τάξεως γῆς πρὸς ἀναζήτησιν ἀρχαιοτήτων μὲ δαπάνας, μὲ βιβλίον, μὲ πᾶσαν γορηγίαν καὶ ἀνάπαυσιν ἀπὸ τὸ δημόσιον, ὅσα καὶ ὅποια οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων ἠξιώθη ποτὲ, μὲ ὅσα καὶ ὅποια πᾶς λόγιος Ἕλληνας, τῶν αὐτῶν ὀρεγόμενος, ἤθελε κα ἐκπρεπῶς ἐπιδώσῃ, καὶ τὴν πατρίδα τιμῆσιν καὶ ὠφελήσῃ ἀνελλιπέστατα. Αὐτὸς δὲ ὁ Κ. Ρ. ἐν ᾧ ἐπρόκοπτε καὶ ἠύξανε καὶ ἐκραταιοῦτο εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν τῶν Ἑλληνικῶν μάθησιν διὰ τῶν εἰσφορῶν τῆς Ἑλλάδος, τὰ μὲν τῶν ἀνευρισκομένων ἀρχαίων ἐξέλιθεν εἰς ξένας γλώσσας καὶ διὰ ξένους τίπους, ἀρρημὴν τοῦτο ποιούμενος ἰδίως ἐαυτοῦ διζῆσ καὶ ὠφελείας, ὡς ἐὰν ἦτον ἀνάξιον νὰ ἐκδιδῶνται τὰ Ἑλληνικὰ εἰς γλώσσαν Ἑλληνικὴν, καὶ ὡς ἐὰν μᾶς ἐπέξεν ἀνάγκη διηνεκῆς νὰ ἑτερογλωσσῶμεν, διὰ νὰ μὴ κοπιᾶζωσιν οἱ ξένοι εἰς σπουδὴν τῆς ἡμετέρας φωνῆς· ἀλλὰ δὲ πάλιν πολύτιμα εὐρήματα, κατασταθεὶς καὶ κλειδοῦχος τῆς Ἀρχαιότητος, μεταχειρίζετο, λέγουσιν, ἀνευθύνως ὅπως εἰδούλετο, ἀγαστρέων καὶ ἐστίων τῶν προστατῶν του τὴν εὐνοίαν. Ὅσον δὲ ἐπροχώρει ὁ χρόνος καὶ ἡ σοφία τοῦ ἀνδρός, τίσον ἦνοιγε καὶ ἡ ὄρεξις διὰ τὴν μεταλλικὴν καὶ τὴν ἄλλην ὑπεροχὴν, τοῦτο δὲ τὸ τῶν Γάλλων, *l'appétit vient en mangeant*, ἡ ὄρεξις μᾶς ἐρχεται τρώγοντας· ὅθεν ἐπρόβαλε μίαν τῶν ἡμερῶν πολλὰς καὶ μεγάλας ἀξιώσεις, ἀπειλῶν, ἀν δὲν εἰσταχυθῆ, ὅτι ἀνχωρεῖ εὐθὺς εἰς τὴν πατρίδα του, γῆν τῆς ἐπαγγελίης ὅπου τὴν ἐπερίμενον κολυμβᾶσθαι τιμῶν, καὶ μέλιτος καὶ γάλακτος ποτάμοι (1). Βαρὺ ὁμως ἐφάνη τὸ πρόβλημα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τότε μεθύουσαν ξενικὴν Καγκελλαρίαν, καὶ ἰδοὺ ὁ Κ. Ρ. παρητημένος συσκευάζεται, ὡς ἄνθρωπος στρέφων ὀργίλους τὰ νῶτα πρὸς τὴν ἀγνώμονα ἀνατελὴν καὶ τὴν μεσημερίαν. Μετεπήδησε ποῦ; Πρὸς βορ-

(1) Ἴδε καὶ σελ. 8. τοῦ διαλόγου Λάμπρου καὶ Θεοκρίτου, νεωστὶ ἐκδοθέντος.

ρᾶν; Πρὸς ἐσπέραν; Ὅχι· παλίρροια αἴσιος τὸν κατέστησε πάλιν εἰς τὰς ἐρασμίας τῆς Ἑλλάδος ἀκτᾶς, ὅπου ὁ οὐρανὸς ἐορτάζει ἀειγέλαστον ἐορτὴν καὶ περιλάμπει ἀπεπλον τοῦ ἡλίου τὸ πρόσωπον! Χαῖρε, ὦ σοφὲ, ἐπὶ τῆς πανεπιστημίου σου καθέδρας! Ἡ Ἑλλὰς, ἀρχαία σοφίας μήτηρ, ἀνέσθεν δέχεται φιλανθρώπως καὶ πολιτεῖαν ἔδωκε ποτὲ μεταξὺ τῶν θεν ἐπιστήμονας, καὶ πολιτεῖαν ἔδωκε ποτὲ μεταξὺ τῶν ἐγγλωρίων σοφῶν καὶ ἡρώων εἰς Σκύθας, τὸν Ἀνάχαρσιν καὶ τὸν Τόξαριν, πολλῶ δὲ μᾶλλον σήμερον, καὶ εἰς ἄνδρα, οὗ τινος τὴν ἐπιστήμην αὐτὴ πως ἐξέθρεψε καὶ παρεχορήγησε. Πλὴν ἀλλὰ τοῦτο ὑποθέτει τοὺς δεκτοὺς, κἂν εὐγνωμονοῦντας καὶ σωφρονοῦντας. Ὁ δὲ Κ. Ρ., καθ' ὅσα ἐμάθομεν παρ' ἐνὸς τῶν ἀκριβεστάτων ἀκροατῶν του, πραγματευόμενος περὶ τῶν Νεφελῶν τοῦ Ἀριστοφάνους, ἐτόλμησε, μετὰ τοσοῦτους αἰῶνας, νὰ ἀνανεώσῃ κατὰ Σωκράτους, ἀπὸ βήματος Ἑλληνικοῦ, αὐτὴν σχεδὸν ἐκείνην τὴν κατηγορίαν τοῦ Ἀνύτου καὶ τοῦ Μελίτου: « Ἄδικεῖ Σωκράτης τὴν πόλιν, οὗς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς, μὴ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέρων ἄδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων. » Πλάτων δὲ αὐτὴν καὶ μεγαληφύεστερα, ἠθέλησεν ὁ σοφὸς ἀρχαιολόγος ν' ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης δίσσυρε τὸν Σωκράτην, ὅχι διὰ προσωπικὸν μῖσος, ἢ διὰ κωμικὴν λύσσαν, ἢ, ὡς εἶπαν τινὲς, δῶρα λαβῶν παρὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Σωκράτους, ἀλλὰ διὰ ἀποστροφὴν πρὸς τοὺς ἐπαγγελλομένους σοφιστικὴν τινα ἐπίδειξιν, ἐκ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Σωκράτης· ὅτι ἀφ' ὅσα συνέγραψάν τινες περὶ Σωκράτους, καταλαμβάνομεν τῇ ἀληθείᾳ, ὅτι αὐτὸς ἦτο μᾶλλον σοφιστὴς ἢ φιλόσοφος· ὅτι οἱ μαθηταὶ του, ὅτε Πλάτων καὶ ὁ Ξενοφῶν, μᾶς παρέδωκαν τὰ περὶ αὐτοῦ, ὅχι ὡς εἶχον, ἀλλ' ὑπερκοιμψευμένα καὶ ἐπηρμένα ὑπὸ εὐγνωμοσύνης· ὅτι καὶ ἡ κατηγορία τὸ μὴ σέβεσθαι τοὺς θεοὺς τῆς πόλεως, δὲν ἦτο ψευδής· ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης, πιστὸς εἰς τὴν παλαιὰν τῶν Ἀθηναίων θρησκείαν καὶ ἀνατροφὴν, ἐνόμιζε τὴν σοφιστικὴν τοῦ Σωκράτους διδασκαλίαν, διαφθαρτικὴν τῆς κοινωσίας καὶ ἄλλα τοιαῦτα σοφίας καὶ καλοκάγαθίας ἀποφθέγματα ἀράδιαζεν ὁ πανεπιστήμιος καθηγητής, ὑπερμαχῶν μὲν τρόπον τινὰ καὶ ἀνεπαισθήτως τῆς πολυθείας καὶ μωροθείας, ὡς ἂν τις ἀπόηος καὶ ὀπαθὸς τοῦ Ὀδίνου,

κατὰ τοῦ φιλοσόφου τοῦ μάλιστα προηγητοῦ τῆς χριστιανικῆς παλιγγενεσίας, (1) ἐπόμενος δὲ ἄρα καὶ εἰς τὴν προαίρεσιν τῶν Τριακοντα τυράννων οἵτινες ἐκόλυσαν τὴν διδασκαλίαν τοῦ φιλοσόφου, καὶ παρ' ἰλίγον καταδικάζων ἐκνεύον τὸν Σωκράτην εἰς τοῦ κωνείου τὴν πόσιν, καὶ — κρίνων ἀρετὴν λαοδικῶ σοφίῃ.

Ἄν ὅλα ταῦτα ἐλέγχθησαν τῷ ὄντι παρὰ τοῦ Κ. Ρ., δὲν θαυμάζομεν. Φύουσι μὲν αἱ Γερμανικαὶ γῶραι καὶ ἄνδρας ἀρτίους τὸν νοῦν καὶ τὸν τρόπον ἐπιεικεῖς καὶ φιλανθρώπους, σοφοὺς σοφῶν Ἑλλήνων ἐκ διαδοχῆς μαθητᾶς, καὶ τὸ τάλαντον πολλαπλασιάσαντας ὑπὸ μακρῶν αἰῶνων πολιτικὴν εὐνομίαν καὶ εὐημερίαν κοινωνικὴν, ἀλλὰ βλαστάνουσιν ἐνίοτε καὶ τινὰς ἀγροικότερους εἰς τὰς ἐπινοίας καὶ διαθέσεις, υἱοὺς ἀσώτους καιροῦ περισσεύοντος, παραπαίοντας ὑπὸ φαντασίας ὀμιχλώδους, καὶ μελαγχολῶντας ἐντὸς ἀτμοσφαιρας εὐρωτιώσης καὶ ἀνηλίου, ὥστε καὶ τὸν Ὀμηρον νὰ ἀρνῶνται ὡς μόνον ἀρχιτέκτονα τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας (2), καὶ τὸν Σωκράτην νὰ ὀνομάζωσι Σοφιστὴν, καὶ τοὺς νεωτέρους Ἑλλήνας οἱ μὲν ν' ἀποκαλῶσιν ἐτώσια ἄγρη ἀρούρης (3), οἱ δὲ, Σλάβων καὶ ἄλλων ἀρκτῶν βαρβάρων ἀπογόνους (4). Θαυμάζομεν ἴμως ἐκεῖνο, πῶς ἀκροατήριον συγχείμενον ἐξ Ἑλλήνων, ὑπέφερεν ἀνεκσύρικτον τοιαύτην βλασφημίαν κατὰ τοῦ σεμνοτάτου των προγονικῶν κληρονομημάτων, τῆς

(1) Ὅτε δὲ Σωκράτης λόγῳ ἀληθεῖ καὶ ἐξεταστικῶς ταῦτα εἰς φανερόν ἐπειρᾶτο φέρειν, καὶ ἀπάγειν τῶν δαιμόνων τοὺς ἀνθρώπους, αὐτοὶ οἱ δαίμονες διὰ τῶν χαιρόντων τῇ κηκία ἀνθρώπων ἐνήργησαν ὡς ἄθεον καὶ ἀεβῆ ἀποκτείναι, λέγοντες καινὰ εἰσφέρειν αὐτὸν δαιμόνια. . . . Οὐ γὰρ μόνον Ἑλλῆσι διὰ Σωκράτους ὑπὸ λόγου ἠλέγχθη ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ἐν βαρβάροις ὑπ' αὐτοῦ τοῦ λόγου μορφωθέντος καὶ ἀνθρώπου γενομένου καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ κληθέντος.

Καὶ πάλιν.

Τὸν Χριστὸν πρωτότοκόν τοῦ θεοῦ εἶναι ἐδιδάχθημεν. . . . λόγον ὄντα, οὗ πᾶν γένος ἀνθρώπων μετέσχε· καὶ οἱ μετὰ λόγου βίωσαντες, Χριστιανοὶ εἶσι, κἂν ἄθεοι ἐνομίσθησαν· οἷον ἐν Ἑλλῆσι μὲν Σωκράτης καὶ Ἡράκλειτος καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτοῖς, ἐν βαρβάροις δὲ Ἀβραὰμ καὶ Ἀνανίας, κτλ.

Ἰουστίνου φιλοσόφου καὶ μάρτυρος Ἀπολογία ὑπὲρ χριστιανῶν πρὸς Ἀντωνίνον τὸν Εὐσεβῆ.

(2) Βόλφιος.

(3) Βαρθόλδους.

(4) Ζουίγγκαίζερους.

φιλοσοφίας, λέγομεν, και ἀρετῆς τοῦ Σωκράτους. Καὶ ὁ μὲν Κ. Ρ. ἐκλεξεν εἰς τὸ φρόνημα και εἰς τοὺς λόγους του περὶ τοῦ φιλοσόφου, τὴν μερίδα τῶν Τριάκοντα και τῶν ἄλλων ἀδικῶν ἐγέρων τοῦ Σωκράτους, ἐν οἷς πικρότεροι εἰδείχθησαν και ἀγοραῖως κατ' αὐτοῦ ἠγωνίσθησαν πρῶτον ὁ Ἄρ. στοφάνης, και ἀργότερα ὁ Μελίτιος, Ἄνυτος, Δύκιος ὁ δαμαγωγός, και μικροί τινες διασταί. λησμονεῖ δὲ κατηγορῶν ἕωλα, ἢ εἰς οὐδὲν λογίζεται, ὅτι εὐθύς μετ' ἄλιγον και οἱ Ἀθηναῖοι αὐτοὶ πανδημεὶ ἀθώωσαν και ἐδικαίωσαν τὸν ἐνθεν βίον και τὸ ἦθος τοῦ φιλοσόφου, και ἕκαστε πλήθος κίωνων και νέφη χαιρεσπῶν ἀνδρῶν ἀπανταχοῦ γῆς μέχρι σήμερον ἐυελώθησαν παννυμιόνιον τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ μαρτυρίαν. Ἡμεῖς δὲ θέλομεν ἀντιτιθεῖν οὐλίγα τινα πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κ. Ρ., ὅσα μὲν παρέχουσι ἢ βραχυτάτη μᾶθησις και ἢ ἀσθενεστέρη ἡμῶν μυρία, ἱερὸν μὲν ἀφοσιούμενοι χρέος, ὑπερείδοντες δὲ τῆς ὁμογενεῖς νεολαίας τὴν γνώμην, και ἀποτρέποντες τὴν ἐπιφερομένην ἐσχάτης βαρβαρότητας και ἀβελτηρίας ὑποψίαν κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ γένους.

Ὁ Κ. Ρ. δὲν ἀποδέχεται τὰ παρὰ Πλάτωνος και Ξενοφῶντος ὑπὲρ Σωκράτους γραφέντα, ἴσως διότι αὐτὸς ὁ Σωκράτης εἶπεν ὑπερβολικῶν, μόνον τὸν Πλατωνικὸν διάλογον Λύσιον (1). Ἀλλὰ περὶ τῆς πιστότητος τῶν λοιπῶν Σωκρατικῶν συγγραμμάτων και αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος, μάλιστα δὲ τοῦ Ξενοφώντος, δὲν γνωρίζομεν οὐδεμίαν ὑπόνοιαν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ἄν δὲ ὁ Κ. Ρ. προβάλλῃ τὴν περὶ τὸν διδάσκαλον φιλοσοφίαν τῶν μαθητῶν, και μαθητῶν τοιούτων, ὡς ψευδομαρτυρίας αἰτίαν, τότε πρέπει ν' ἀποκηρύξῃ και τὰ ὑπὲρ Ἀθήριανου περὶ Ἐπικτήτου ἀναγραφέντα, και τὰ τῶν εὐαγγελιστῶν δὲ περὶ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, και νὰ ἐξορίσῃ διόλου τὴν φερέγγυον πίστιν ἀπο τὴν γῆν εἰς τὸν οὐρανόν, ἢ εἰς τὸν Ἄδην, ἀνθέλη, και νὰ συντρέψῃ τὰς κύρσεις τῆς ἱστορίας. Ἐπειτα, τὰς μὲν τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους ὀμιολογίας ἀποκορακίζει ὁ Κ. Ρ. Τί δὲ λέγει πρὸς τὰ Ἰουστίνου τοῦ μαρτυροῦς πρὸς τὰ πιστευόμενα περὶ τοῦ φιλοσόφου ὡκτῶ αἰῶνας ὕστερ ν παρὰ τοῦ

(α) Διηγ. Δαίρτ. ἐν βίῳ Πλάτωνος.

Αἰδανίου, ὅστις και Ἀπολογία Σωκράτους ἔγραψε; και πρὸς τὰς εἰρημίας τοῦ Φενηλώνος, τοῦ Ρουσσώ, τοῦ Διδερότου, τοῦ Γερμανοῦ Μυλλέρου (1), και πλείστον ἄλλων;

Εἶπεν ὁ σοφὸς Ρ. ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης ἐκωμώδησε τὸν Σωκράτην καθ' ἑσφοιστὴν ὄλεθρον, και ὄχι διὰ προσωπικὸν μῖτος; και ὅτι ἄρ, ὅσα συνέγραψάν τινες κατανοοῦμεν τὸν Σωκράτην σοφιστὴν μᾶλλον ἢ φιλόσοφον. Ἀλλ' ὅτι μὲν ὁ κωμικὸς ἐμίττει προσωπικῶς τὸν υἱὸν τοῦ Σωφρονίσκου, ἔγινεν τὴν ἀπόδεξιν ἀπὸ τὴν φιλίαν τούτου μετὰ τοῦ Ἑβριπίδου (2), μαθητεύσαντος ἅμα τῷ Σωκράτει πρὸς τῷ Ἀναξάγῃ και ἐπνομακλήντος ἀπὸ σινηῆς φιλοσόφου, τὸν ὁπῶν ἀντιζήλω; ἀποστρεφόμενος, ὁ Ἀριστοφάνης, ἐπερίπαυε μάλιστα εἰς τοὺς Ἀχαρνεῖς. Πλὴν και Ἀριστοφάνης και Ἀμειψίας οἱ κωμωδοποιοὶ, καταφερόμενοι κατὰ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Σωκράτους, ἐλεγκτικῆς οὔσης και τῶν κακοήτων ποιητῶν, και εἴτε κατ' ἐπίγνωσιν, εἴτ' ἐξ ἀγνοίας ταυτίζοντες αὐτὴν μετὰ τὰς ἀγυρτείας τῶν σοφιστῶν, «ἐλάνθανον ἑαυτοῦς; καθὼς λέγει ὁ Διέριτος (3), δι' ὧν ἔσκωπτῶν, ἐπαινοῦντες τὸν Σωκράτην.» Ὅτι δὲ ὁ Ἀριστοφάνης ἐν ταῖς Νεφέλαις ψευδῶς ἐνέβαλε τὸν φιλόσοφον εἰς τὴν τάξιν τῶν σομιστῶν, τῶν οὕτως διαφθειρόντων τὸ λογικὸν και τὰς ψυχὰς τῶν νέων, και τὸν ἥττω λόγον, ἦτοι τὸ ἀδικον, κρείττω, ἦτοι δίκαιον ποιούντων, και ὅτι δυσμενεῶς ἐπλάσε φροντιστήριον Σωκράτους, ἀποδεικνύεται εὐκόλως. Ἄ. Αὐτὸς ὁ Σωκράτης; ὑπῆρξε θερμώτατος ἀντίπαλος τῶν σοφιστῶν ὅπερ δὲν συνέβαινε, ἀν ἐφράνει και ἔπραττε τὰ ἐκείνων. «Ὁ υἱὸς τοῦ Σωφρονίσκου, (λέγει ὁ φιλόσοφος Γερμανὸς Ἑέρην (4), προτεπολέμησε πρῶτος τοὺς σοφιστάς. Καθὼς ὁ Φίλιππος ἐξήγειρε τὸν Δημ. σθένη, οὕτω και οἱ σοφισταὶ ἐξήγειραν τὸν Σωκράτη. Περὶ αὐτοῦ μᾶς πληροφορεῖ μὲν ἱκανὰ ἢ ἀρχαίότης, και πολλὰ οἱ νεώτεροι ἱστορικοὶ εἶπαν, ἀλλ' οὐκ ἦττον δυσεξήγητον παρίσταται τὸ περὶ αὐτὸν

(1) Καθολ. ἱστορ. τῆμ. α. σελ. 155-156 τῆς γαλ. μεταφρ.

(2) Διηγ. Διέρτ. ἐν βίῳ Σωκρ.

(3) Αὐτόθι.

(4) Εἰς τὴν διατριβὴν του περὶ τῶν Σοφιστῶν, περὶ Σωκράτους, περὶ Πλάτωνος, και περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἱστορίας παρὰ τοῖς Ἑλλήσι.

φαινόμενον, καὶ μοναδικόν, ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὅλην ἠθικὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρώπου γένους. Διότι, ποῦς ἄλλος σοφὸς παρὰ τὸν Σωκράτη, χωρὶς νὰ διδάξῃ κυρίως θεωρίαν τινὰ, χωρὶς νὰ γράψῃ, χωρὶς νὰ κηρυχθῇ μεταρρυθμιτῆς τῆς θρησκείας, τόσον ἐπενήργησεν εἰς τε τοὺς συγχρόνους καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τοῦ; Ἐνῶ οἱ σοφισταὶ διετέλουν ἀργομαθοῦντες καὶ λογομαχοῦντες, ὁ Σωκράτης ἐδίδασκε τοὺς ὁμιλητάς του νὰ προσέχωσιν ἑαυτοῖς, κτλ.» Β'. Μόνοι οἱ σοφισταὶ εἶχον φροντιστήρια εἴτε τόπου; ἢπου παρέδιδον, διότι καὶ μόνοι ἐλάμβανον μισθὸν διὰ τὰς παραδόσεις των(1). ὁ δὲ Σωκράτης ἀμισθὶ ἐφιλοσόφει τὰ ἠθικὰ, λέγει ὁ Λαέρτιος, ἐπίτε τῶν ἐργαστηρίων καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ, παραλείπων τὴν φυσικὴν θεωρίαν ὡς μηδὲν οὔσαν πρὸς ἡμᾶς, ὅθεν μάλιστα καὶ ἀδίκως ἐκωμωδῆθη ὡς μετεωρολέσχης. Ἐκ ποίων ἄρα γε συγγραμμάτων συνάγει τῷ ὄντι σοφιστικῶς ὁ Κ. Ρ. ὅτι ὁ Σωκράτης ἦτο σοφιστὴς μᾶλλον ἢ φιλόσοφος; Ἄς καταδεχθῇ νὰ μᾶς τὰ γνωστοποιήσῃ. Ὅσον τὸ καθ' ἡμᾶς, τὸν παρακαλοῦμεν νὰ ἐπιδῶρῃ εὐμενὲς βλέμμα πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ εἰς τὰς ἐφεξῆς μαρτυρίας τοῦ Κικέρωνος, ἀνδρὸς μὴ παντάπασιν ἴσως ἀναξίου πίστεως παρὰ τῷ σοφῷ Ρ. Αὐτὸς ὀνομάζει βῆτῶς τὸν Σωκράτη γορέα τῆς φιλοσοφίας. «Quando enim Socrates, qui parens philosophiae jure dici potest, quidquam tale fecit? Eorum erat iste mos, qui tum sophistae nominabantur.(2)» Δηλαδή, «Πότε ὁ Σωκράτης, ὅστις δικαίως πατήρ τῆς φιλοσοφίας δύναται νὰ ὀνομασθῇ, ἐπραξέ τι παρόμοιον; Τοῦτο ἐσυνειθίζετο παρ' ἐκείνοις, οἵτινες σοφισταὶ τότε ἐκαλοῦντο.» Καὶ πάλιν. «Socrates mihi videtur, id quod constat inter omnes, primus a rebus occultis et ab ipsa natura involutis, in quibus omnes ante eum philosophi occupati fuerunt, avocavisse philosophiam, et ad vitam communem adduxisse: ut de virtutibus et vitiis, omninòque de bonis rebus et malis

(1) Ἐξήγησεν αὐτόθι.

(2) De finibus bonorum et malorum, lib. II.

quaereret, coelestia autem vel procul esse a nostra cognitione censeret, vel si maximè cognita essent, nihil tamen ad benè vivendum conferre. Hic, in omnibus ferè sermonibus, qui ab iis qui illum audierunt perscripti variè et copiosè sunt, ita disputat, ut nihil affirmet ipse, refellat alios: nihil se scire dicat, nisi id ipsum; eòque praestare coeteris, quòd illi, quae nesciant, scire se putent; ipse se nihil scire, id unum sciat: ob eam que rem se arbitrari ab Apolline omnium sapientissimum esse dictum, quòd haec esset una omnis sapientia, non arbitrari sese scire quod nesciat. Quae cum diceret constanter et in sententia permaneret, omnis ejus oratio tum in virtute laudanda et in omnibus hominibus ad virtutis studium cohortandis consumebatur, ut è Socraticorum libris maximè que Platonis, intelligi potest: ἤτοι, ὁ Σωκράτης μοι φαίνεται (καὶ τοῦτο παρὰ πᾶσιν ὁμολογεῖται), ὅτι πρῶτος ἀποτρέψας τὴν φιλοσοφίαν ἀπὸ τὰ κρυπτὰ καὶ παρ' αὐτῆς τῆς φύσεως περιειλημένα πράγματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὅλη οἱ πρὸ αὐτοῦ φιλόσοφοι κατεγίνοντο, τὴν προσήγαγεν εἰς τὰ τοῦ κοινου βίου. ὅθεν ἐξήτει μὲν περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ ὄλως περὶ ἀγαθῶν καὶ φαύλων, τὰ δὲ οὐράνια, ἢ μακρὰν ὄντα τῆς ἡμετέρας γνώσεως ἐνόμιζεν, ἢ, καὶ γνωστὰ ἂν ἦσαν, ὅτι οὐδὲν συμφέρουσι πρὸς τὸ εὖ ζῆν. Οὗτος εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ὁμιλίαις ὅσας οἱ αὐτὸν ἀκούσαντες πολυειδῶς καὶ πλατέως κατέγραψαν, τίποτε δὲν βεβαιώνει διαλεγόμενος, διελέγει δὲ τοὺς ἄλλους λέγει ὅτι οὐδὲν οἶδεν, εἰμὲν αὐτὸ τοῦτο, ὅτι οἶδεν οὐδὲν, καὶ ὅτι ἐντεῦθεν ὑπερέχει τῶν λοιπῶν, ὑπολαμβανόντων ὅτι ἠξεύρουσιν ὅσα ἀγνοοῦσι· διὰ τοῦτο δὲ καὶ φρονεῖ ὅτι παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος ὀνομάσθη σοφώτατος ἀπάντων, ὡς ταύτην μόνην οὔσαν τὴν σοφίαν, τὸ μὴ νομίζειν ὅτι γινώσκει ὅσα ἀγνοεῖ. Ταῦτα δὲ λέγων εὐσταθῶς καὶ ἐμμένων τῇ γνώμῃ, διέτριβε πάντοτε ἐπαινῶν μὲν τὴν ἀρετὴν, προτρέπων δὲ τοὺς ἀνθρώπους εἰς μελέτην αὐτῆς, ὡς πληροφοροῦμεθα ἀπὸ τῶν Σωκρατικῶν, καὶ μάλιστα τοῦ Πλάτωνος τὰ συγγράμματα.(1)»

(1) Academic. quaest. lib. I.

Τόσον ἄρα ὁ Κικέρων μακρὰν ἀπέχετο τοῦ νὰ διατάξῃ ἢ ν' ἀναιρέῃ, ὡς ὁ Κ. Ρ., τὸ κῆρος τῶν παραδόσεων τῶν μοθητῶν τοῦ Σωκράτους!

Ἀποφραίνεται ὁ Κ. Ρ. ὅτι καὶ ἡ κατηγορία τὴ μὴ νομίζειν τοὺς θεοὺς τῆς πόλεως, δὲν ἦτο ψευδής. Ἀλλὰ καὶ ταύτην ὁ Ξενοφῶν (1) ἀνατρέπει ἐξ ὀλοκλήρου. «Περὶ τὸν εἶνε, προσθέτει καὶ ὁ Ἐρίην, νὰ σπουδάσωμεν καὶ ἡμεῖς ν' ἀποδείξωμεν ἅλ. κ. κ. τὰ κατὰ Σωκράτους ἐπαχθέντα ἐγκλήματα, ὡς τὸ ἀνευθεῖν τὴν τοῦ λαοῦ ἡγεσίαν καὶ διαφθεῖρειν τὴν νεολαίαν.»

Ὅτι δὲ πάλιν ὁ Ἀριστοφάνης ἦτον οὕτως ζηλωτὴς τῆς πικρίας τῶν Ἀθηναίων ἠρησείας, ποῖον τεκμήριον ἔχει ὁ Κ. Ρ.; Ἄρα γε τὴν θρασύτητα μὲ τὴν ὀπίαν ὁ κωμικὸς (καθὼς καὶ ἄλλοι δραματικοὶ πικητὴ, πολλῶν φλοῦθρων, μέγιστα δὲ τῶν Ἐλευθιακῶν ἐρμύλλοι,) πικρήσιζέται περὶ τῶν θεῶν; «Θαύματα ἄξια εἶνε, λέγει ὁ Μύλλερ (2), ὅσα περὶ τῶν θεῶν καὶ περὶ τῶν ἀρχόντων τῆς πολιτείας τολμῶσι νὰ ἐλευθεριάζωσιν ὁ Αἰτύλλος, ὁ Εὐριπίδης, καὶ πρὸ πάντων ὁ Ἀριστοφάνης. Τὴν σήμερον οὐδὲ περὶ τοῦ ἀφανιστάτου ἀγίου ἢ περὶ τοῦ ἐλαχίστου πολιτοῦ ἠθέλε τις κοτήσῃ νὰ προφέρῃ τοιαῦτα. Τότε, σκῶμμα ἀθίων ἐνομιζέτο ἡ ἀκολασία τῶν λόγων ἄλλ' ὁμως ἔβλαπτε καὶ τὴν εὐσεβίαν καὶ τὴν εὐταξίαν.»

Ἐξ ἐκείνης τῆς διαθέσεως τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸ νὰ λέγωσι καὶ ἀκούωσιν ἐμπαιγμοὺς περὶ τῶν κρατίστων, ἐξηγεῖται καὶ ἡ εἰς τὸ δημόσιον διδασκαλία τῶν Νεφελῶν τοῦ Ἀριστοφάνους: καθὼς, ἐξηγεῖται καὶ ἡ μετὰ ταῦτα κατηγορία καὶ καταδίκη τοῦ Σωκράτους ὄχι μόνον ἀπὸ τὸν φθόνον τὸν ὀποῖον διέσπειρεν ἡ ἀπίκρισις τοῦ Ἀπολλωνείου μαντείου πρὸς τὸν Χαιρεφῶντα περὶ τῆς τοῦ Σωκράτους σοφίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς ἐγθρας ὅσας εἰκότως διήγειρε πρὸς πολλοὺς ἢ φιλοσοφία του, ἐλέγγοντος παρρησία δι' ἀκριβολογίας καὶ ἐπαγωγῆς καὶ εἰρωνείας τὴν ἀλαζονείαν, τὴν ἀμαθίαν ἢ ψευδοπιστήμην, τὴν διαφθορὰν δημιουργῶν, πολιτικῶν, στρατηγικῶν, ποιητῶν, σοφιστῶν, ῥητόρων, καὶ οὕτω προ-

11. Ἀπομνημον.

(2) Καθολ. ἱστορ. τόμ. Α. σελ. 136 τῆς Γαλ. μεταφρ.

φυλάττοντες πατρικῶς καὶ στοιχειοῦντος τόν τε νοῦν καὶ τὴ ἦθη τῆς νεολαίας. Τιοῦτοτρόπως προτιερόμενος ὁ Σωκράτης, καθὼς πειθόμενος τῷ θεῷ, τὰς λιδορίας δὲν ἐφοβέτο «Ἐμοὶ γὰρ, ἔλεγεν, οὐ πρόσσεστι ταῦτα.» Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς κωμικοὺς νὰ παραδίδωμεν ἑαυτοὺς ἐπίτηδες ἔλεγεν ὅτι πρέπει, διότι, ἂν μὲν ἔχωμεν σφάλματα, τὰ δ' ὀρθίνουσιν, εἰ δὲ μὴ, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. Ἐνὶ δὲ λόγῳ, ἂν ἄνθρωπος κρίνεται ἐκ τῶν ἐγῶν, ἂν ἡ σοφία καὶ ἡ ἀρετὴ δοκιμάζεται, μετρηταὶ καὶ εἰκονίζεται ἐκ τοῦ βίου, ὁ βίος τοῦ Σωκράτους παριστᾷ καὶ κυροῖ αὐτὸν ἄνδρα ἔνθεον καὶ μακάριον. Ὀλίγα δὲ τινα γνωρίσματα ἀνακαλοῦντες, ἀρκούντως θέλωμεν τὴν χαρακτηρίσῃ. Α. Τὴν αὐταρκείαν καὶ ἐγκράτειάν του, ὄντως μπερα τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας, διὰ τὴν ὁποίαν οὔτε ποτὲ τινὰ ἐκολόκεισεν, οὔτε Ἀρχελαοῦ τοῦ Μακεδόνα καὶ Σκῶπα τοῦ Κρανωνίου καὶ Εὐρυλόγου τοῦ Λαρισσαίου τὰ χρήματα καὶ τὰς φιλοφρονήσεις ἐδέχθη. Β'. τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ κοινοῦ ἐπὶ βλάβῃ τοῦ ἰδίου, τὴν εὐεργεσίαν, καὶ ἀνεξικακίαν, ἀσετὴς κοινωνικωτάτας καὶ χριστιανικωτάτας. Γ'. Τὴν εὐψυχίαν καὶ καρτερίαν εἰς τὰς στρατείας, προτιερόμα πατριωτικόν. Μαρτυροῦσι δὲ ἡ Ἀμύπολις, ἡ Ποτιδία, τὸ Δήλιον, ὅπου καὶ τὸν Ξενοφῶντα πεσόντα ἀπὸ τοῦ ἵππου διέσωσε, καὶ πάντων τῶν Ἀθηναίων φευγόντων, αὐτὸς ἠρέμα ἀνεχώρει, παρεπιστρεφόμενος ἀτοράγως, καὶ τερῶν νὰ ἀποκρούῃ τοὺς ἐφορμῶντας. Δ'. Τὸ ἰσχυρόγνωμον καὶ ἀτμήμητον πρὸς τοὺς τυράννους, κορυφὴν τῶν πολιτικῶν ἀρετῶν. Δὲν ἠθέλησε νὰ ὑπακούσῃ εἰς τοὺς περὶ τὸν Κριτίαν ἀνοσίους δυνάστας τῆς δημοκρατίας, πρῶσταζαντας νὰ φέρῃ πρὸς αὐτοὺς λέοντα τὸν Σαλαμίνιον, πλούσιον ἄνδρα, διὰ νὰ τὸν θανατώσῃ (1). Ε'. Τὸν ἀνδρείως μενετικὴν καὶ θερμῶν ἠλικῶν, ἰληρὴν θάνατόν του, στέφανον οὐρανοπετῆ βίου θεοφιλοῦς, ἀξίαν ὑπέθεσιν τῆς τε καλλιπεπείας τοῦ Πλάτωνος

(1). *Iustum et tenacem propositi vi.um*

.....
non vultus instantis tyranni

Mente quatit solidā

ἦτοι, ἄνδρα τὸν δίκαιον καὶ εὐσταθῆ, πρόσωπον ἀγριανομένου τυράννου δὲν μετακινεῖ-
Ὅρατ. ὡδ. γ'. βιβ. γ'.

ἐν τῷ Φαίδωνι, καὶ τῆς καλλιτεχνίας τοῦ περιδόξου τῆς ἱαλίας ζωγράφου Δαβίδ. Ἄν ταῦτα ἦνε σοφίσματα ἴσως ἢ ἀγωνοθεσίαι διαφθορᾶς κατὰ τὸν Κ. Ρ., καὶ ὄχι παραδείγματα ἔμφυχα καὶ αἰώνια πρακτικωτάτης ἀρετῆς διὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἰδιαίτερος διὰ τοὺς Ἕλληνας, τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἔπταισαν μετανοήσαντες εὐθύς διὰ τοῦ Σωκράτους τὴν καταδίκην, καὶ κλείσαντες διὰ πένθος, καὶ παλαίστρας καὶ γυμνάσια, καὶ τοὺς μὲν τῶν ἀντιπάλων τοῦ φιλοσόφου φυγαδεύσαντες, τοῦ δὲ Μελίτου θάνατον καταψηφισάμενοι, καὶ στήσαντες ἐν τῷ Πομπείῳ εἰκόνα Σωκράτους χαλκῆν, ἔργον Λυσίππου· ἐπλημμέλησαν οἱ Ἡρακλεῶται, ἐκκηρύξαντες αὐθημερὸν τὸν ἄνυτον ἐπιδημήσαντα· ἐψέισθησαν ψεύδος ἀμύθητον τόσαι διαδοχαὶ χρόνων, καὶ τόσαι τόπων διαστάσεις, καὶ τόσαι γενεαὶ καὶ φυλαὶ καὶ γλώσσαι καὶ θρησκείαι ἀνθρώπων, τιμῶσαι μέχρι σήμερον ἀνευδότης τοῦ Σωκράτους τὴν μνήμην, καὶ εἰς μίμησιν προτείνουσαι τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν. Ἄλλ' ὅμως εἶνε ἴσως συγκεχωρημένον νὰ πιστεύσωμεν ὅτι μᾶλλον ὁ Κ. Ρ. καὶ πταίει καὶ πλημμελεῖ καὶ σοφιστεῦει. Μήπως δὲ καὶ τὸ ὑπεραγωνίζεσθαι τοῦ Σωκράτους φανῆ σήμερον ὅμοιον μὲ τὸ κομίζειν γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, κατὰ τὴν παλαιὰν παροιμίαν. Ἡμεῖς δ' οὖν, Ἕλληνες ὄντες καὶ Σωκρατικοὶ ἔρασταί, ἀντεσημειώσαμεν πρὸς τὰ περὶ Σωκράτους δόγματα τοῦ σοφωτάτου Ρ., ὅσα ἐγκάρδιος στοργῆ καὶ φιλοτιμίας ἐθνικῆ ὑπηγόρευσαν εἰς τὴν ἀσθένειάν μας, χάριν τῶν νεωτέρων ὁμογενῶν· καὶ παύομεν, προσδανειζόμενοι τὸ κεφάλαιον τῶν Ξενοφοντείων Ἀπομνημονευμάτων. » Τῶν δὲ Σωκράτην γιγνωσκόντων οἶος ἦν, οἱ ἀρετῆς ἐφιέμενοι πάντες ἔτι καὶ νῦν διατελοῦσι πάντων μάλιστα ποθοῦντες ἐκείνον, ὡς ὠφελιμώτατον ὄντα πρὸς ἀρετῆς ἐπιμέλειαν. Ἐμοὶ μὲν δὴ, τοιοῦτος ὢν οἷον ἐγὼ διήγημαι ἐδόκει τοιοῦτος εἶναι, οἶος ἂν εἴη ἄριστός τε ἀνὴρ καὶ εὐδαιμονέστατος. Εἰ δὲ τῷ μὴ ἀρέσκει ταῦτα, παραβάλλων τὸ ἄλλων ἦθος πρὸς ταῦτα, οὕτω κρινέτω. «

ἹΣΤΟΡΙΚΑ ΠΕΡΙ ἈΤΤΙΚΗΣ.

Ἐκ παραδόσεως (ἀναφέρει ὁ Παισανίας) λέγουσιν ὅτι τ' ὄνομα τῆς Ἀττικῆς παράγεται ἀπὸ τῆς Ἀτθίδος, θυγατρὸς Κραννοῦ, τινὸς τῶν ἀρχαιοτέρων τοῦ τόπου βασιλέων· πλὴν ὁμολογεῖται ὅτι καὶ πρὸ τῆς ἡγεμονίας αὐτοῦ, ἐκαλεῖτο Ἀκτῆ, εἴτε ἀπὸ Ἀκταίου, παλαιοτάτου ἡγεμόνος, εἴτε, ὡς εἰκάζει ὁ Στράβων (βιβλ. 9. 391), ἀπὸ τῆς ἀκταίας (ἦγον παραλίαν) θέσεως τῆς ἐπυχρίας ταύτης. Ἦττον γνωστὴ καὶ ἀφανεστέρα αὐτῆς ὀνομασία ἦτον ΜΟΨΟΠΙΑ, ἀπὸ Μοψίπου ἥρωδς τινος (Στραβ. 10, 397).

Καὶ πᾶσαν Ἀκτὴν ἐξεπέθρησαν δορὶ,
Τὰς Μοψοπέους αἰθαλώσασαι γύας.

Λυκοφ. 1339.

(Ὅρα καὶ Στεφ. Βυζαντ. τὴν λέξιν Μοψοπία.)

Πασίγνωστον, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι μάλιστα ἐκαυχῶντο διὰ τὴν ἀρχαιότητα τοῦ γένους των, ὀνομάζοντες ἑαυτοὺς αὐτόχθονας·

. . . . Εἶναι φασὶ τὰς αὐτόχθονας
Κλεινάς Ἀθήνας οὐκ ἐπέισακτον γένος. Εὐρ. Γ' ὠν. 589.

(Παράβαλλε Ἰσοκρ. πανηγυρ. Δημοσθ. ἐπιταφ. λόγον. Πλάτ. Μενέξ). Ἄλλ' ἡ ἐπωνυμία αὕτη τί ἄλλο ὑποφαίνει πλὴν ὅτι δὲν ἐδύναντο ν' ἀναφέρωσι ρητὴν ἐποχὴν τῆς πρὸ πολλῶν ἐτῶν συνοικίσεως τῶν προπατόρων εἰς τὴν χώραν ταύτην; Καὶ ἡ σιωπὴ πάντων τῶν παλαιῶν συγγραφέων ὡς πρὸς τὴν καταγωγὴν τῶν Ἀθηναίων, ἀποδεικνύει τὴν μεγάλην ἀρχαιότητα αὐτῶν. Ὁ Θουκυδίδης (βιβλ. 1. 2) ἐξαρκεῖται λέγων μόνον, ὅτι ἡ Ἀττικὴ . . .

. . . εἶχε τοὺς αὐτοὺς οἰκήτορας αἰεὶ. Ἀλλὰ τίνες ἦσαν οὗτοι; Ὁ δὲ Ἡρόδοτος, ὅτι τῶν Πελασγῶν κατεχόντων τὴν τότε καλουμένην Ἑλλάδα, οἱ Ἀθηναῖοι, ὄντες τῆς Πελασγικῆς φυλῆς, ὠνομάζοντο Κρανναοί· ἐπὶ δὲ Κέκροπος βασιλείᾳ ἐπεκλήθησαν Κεκροπίδαι, καὶ ἀναδεχομένου τοῦ Ἐρεχθέως τὴν ἀρχὴν, Ἀθηναῖοι μετωνομάσθησαν. Κατὰ τὴν διήγησιν ταύ-

την λοιπὸν ὁ Κραναῖος (ἄφ' οὗ οἱ περὶ αὐτοῦ Κραναοὶ) ἦτον προγενέστερος τοῦ Κέκροπος, ὃν ὁ Στράβων (βιβλ. 9. 3. 17) θεωρεῖ ὡς παλαιότερον ἀμφοτέρων τῶν προειρημένων ἡγεμόνων. Ὁ Ἀπολλώνιος ὁμοίως ἐπωνομάζει καὶ τὸν Κραναῖον καὶ τὸν Κέκροπα αὐτόχθονας. Ὁ Ἰσοκράτης φαίνεται τῆς αὐτῆς γνώμης· μετὰ τὸν Ἡρόδοτον (λίγος Παναχίων). Τούτων οὕτως ἐόντων, καὶ ὑμειλογομένου ὄντος, ὅτι ὁ Κέκροψ προήγαγε τοὺς Ἀθηναίους εἰς μεγαλύτερον πολιτισμὸν βαθμὴν (τὴν ὁποῖαν ὑποφάνει βέβαια μεταγενέστεραν ἐπιγῆν τῆς βασιλείας του), καὶ ὅτι πορθομένη τῆς χώρας ὑπὸ Καρῶν, Ἀίωνων καὶ ἄλλων γειτονουσῶν βαρβάρων φυλῶν, πρῶτος ὁ Κέκροψ συνήκισε τὸ πλῆθος εἰς πόλεις, ἡμεῖς προκρίνομεν ἀδιστακτως τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Ἡροδότου. Ὁ Παυσανίης ἀναφέρει μὲν ὅτι ὑπῆρξαν δύο βασιλεῖς ἔχοντες τ' ὄνομα Κέκροψ (Ἀττικῶν, 5), ἀλλ' ἐλλείψει ἐτέρως μαρτυρίας τὸ πρᾶγμα φαίνεται ἀσύττατον.

Πολλοὶ πολλὰκις ἐπανάλαβον, ὅτι ὁ Κέκροψ ἦτον ὄχι Ἕλληνας, ἀλλὰ Αἰγύπτιος τὸ γένος, ἐκ τῆς πόλεως Σάεως, ὅθεν μετέφερε καὶ τὴν λατρείαν τῆς ἐγγωρίου θεᾶς Νητῆ, ἥτις παρὰ τοῖς Ἕλλησι μετωνομάσθη Ἀθηνᾶ. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἐπιστηρίζονται εἰμὴ εἰς μεταγενέστερων συγγραφέων μαρτυρίας, οἷον Σουΐδα, Τζέτζου, καὶ τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Ἀριστοφάνους. Ἀληθεύει μὲν ὅτι ἀρχαιότεροι καὶ ἀξιοπιστότεροι συγγραφεῖς διηγοῦνται ὡς ἱστορικόν τι, ὅτι ἡ λατρεία τῆς Ἀθηνᾶς παρελήφθη ἀπὸ τῆς πόλεως Σάεως (Πλατ. Τιμ. Διοδώρ. Σικελ. 1, 25), ἀλλὰ δὲν ἔπεται ἐκ τούτου, ὅτι καὶ ὁ Κέκροψ ἦτον Αἰγύπτιος. Ὁ Ἡρόδοτος λέγει ῥητῶς, ὅτι οἱ Πελασγοὶ παρέλαβον τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν τῶν ἐκ τῆς Αἰγύπτου (Ἡροδότ. βιβλ. 2, 18): Τί λοιπὸν κωλύει νῦν πιστεύσωμεν, ὅτι ὁ Κέκροψ ἦτον τις ἐκ τῶν Πελασγῶν; Ἔπαιτα καὶ ὁ τύπος τοῦ ὀνόματός του (τὸ ὁποῖον ἔχει, νομίζω, εἰς τὰς τοιαύτας συζητήσεις ῥοπήν μεγαλύτεραν τῆς μαρτυρίας μεταγενέστερων σχολιαστῶν καὶ

γραμμαικῶν) εἶναι, ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα τῆς αὐτῆς ἐποχῆς ὀνόματα, οἷον, Δρύοψ, Δόλοψ, Ἐλλοψ, ἑλληνικώτατος. Ἄλλ' ὅθεν καὶ ἂν ἦτον ὁ Κέκροψ, οὗτος ἀναγνωρίζεται παρὰ πάντων ὡς κτίστη, καὶ θεμελιωτῆς τῆς πολιτικῆς ὑπάρξεως, ὑπὸ τῶνομα Κεκροπία, τῶν Ἀθηνῶν.

» Αὐτὸν τ' ἀνακτα, παῖδα κλεινὸν Αἰγέως,

» Καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, δεξιὸν τεταγμένους

» Κέρως, παλαιᾶ; ΚΕΚΡΟΠΙΑΣ οἰκῆτορας »

(Εὐριπ. Ἰκετ.)

Ὅθεν καὶ ἡ Ἀττικὴ ὅλη ἐπωνομάσθη ποτὲ Κεκροπία, (Ὁρχ. Εὐρ. Ἰππολ. 34 — Ἴων, 1571 — Ἀπολλοδώρ. 111, 14. — Πλίνιον 4, 7, οἱ δὲ ἐνοικούντες, ΚΕΚΡΟΠΙΔΑΙ.

Ὁ καλλιπικῶς Κεκροπίδας ἔηκ' ἐγώ.

(Εὐρ. Φιν. 852)

Ταύτην ἔπερτε Κεκροπίδα; κοινῶς δορί.

(Ἴων, 296)

Ὁ Ὀμηρος δὲν ἀναφέρει τὸν Κέκροπα κατ' ὄνομα, φαίνεται δὲ ν' ἀποδίδῃ τὴν κτίσιν τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὸν αὐτόχθονα Ἐρεχθία, τὸν καὶ Ἐρεχθόνιον καλούμενον.

Οἱ δ' ἄρ, ΑΘΗΝΑΣ εἶχον, εὐκτίμενον πολίεθρον,
Δῆμον ΕΡΕΧΘΗΟΣ μεγάλητορος, ὃν ποτ' Ἀθήνη
Θράψε, Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ Ζεῦδος ἄρουρα »

Π. 6. 547.

Ὡς ἄρα φωνήσασ' ἀπέθη γλαυκῶπις Ἀθήνη

Πόντον ἐπ' ἀτρυγίτον· λίπε δὲ Σχερίην ἑρατεινήν·

Ἴκετο δ' εἰς Μαραθῶνα, καὶ εὐρυάγυιαν Ἀθήνην,

Δύνε δ' Ἐρεχθῆος πυκινὸν δόμον.

Ὁδ. 4. 81.

Μὲ ταῦτα συμφωνῶν ὁ Ἡρόδοτος (Θ, 44) ἐπιβεβαίωσι, ὅτι κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἐρεχθέως μετωνομάσθησαν οἱ ὑπήκοοι αὐτοῦ, Ἀθηναῖοι. Πάρατρεχόμεν τὰς βασιλείας, ὡς μυθολογουμένων προσώπων, Ἀμφικτύονος, Πανδίωνος, καὶ Αἰγέως, πατρὸς τοῦ Θησέως. Ἐκ δὲ τούτου (ὅστις ἀναμφιβόλως ἀνάγεται εἰς τοὺς ἡρωϊκοὺς λεγομένους χρόνους) ἀρχίζει

νά λαμβάνη χαρακτήρα μονιμώτερον ἢ πολιτικὴ ὑπαρξίς τῶν Ἀθηναίων. Ἡ Ἀττικὴ κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ Κέρκωπος εἰσαχθείσας διατάξεις εἰς δώδεκα μικρὰς πόλεις διηρημένη οὖσα, κ' ἐπομένως ἀσθενὴς, ἔλαβε, διευθυνομένη παρὰ τοῦ συνετοῦ καὶ δραστηρίου Θησεῶς, νεώτερον καὶ καλῆτερον σχῆμα διοικήσεως. Αὐτὸς κατέλυσε ἐν πρώτοις τὰ παρ' ἑκάστοις κριτήρια καὶ ἀρχάς, καὶ ὅλην συγκεντρώσας τὴν νομοθετικὴν καὶ ἐπιτελεστικὴν δύναμιν ἐντὸς μιᾶς πόλεως, τῶν Ἀθηναίων, ἀπέδειξε ἐν αὐτῇ μεγάλην καὶ ἐμπορικὴν. Καὶ διὰ τὴν σφίγγξιν ἐπὶ μᾶλλον τὸν πολιτικὸν δεσμὸν τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, ἐσύστησεν ἑορτὴν κοινὴν εἰς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς, τὰ Παναθηναῖα, πανηγυριζομένην εἰς ῥητὸν χρόνον παρὰ πάντων τῶν κατοίκων Ἀττικῆς (Θουκ. II, 5. — Πλουτάρχ. Θησ. — Ξενο. Κυνηγ. I. — Στραβ. 9, 397). Οὕτω λοιπὸν αἱ Ἀθηναίαι, καίτοι ἔχουσαι περὶ χώρα πολλῶν ὑποδέεστερα τὴν τε ἕκτασιν καὶ τὴν γονιμότητα, τῆς Θεσσαλίας καὶ Βοιωτίας καὶ πολλῶν τῆς Πελοποννήσου πόλεων, ἐφάνησαν ἀνεκὰθεν διὰ τῆς φρονήσεως τοῦ ἀνδρὸς τοῦτου, δυνατώταται, καὶ εἰς τὸν πολιτισμὸν διαφέρουσαι πάντων. Εἰς τοιαύτην κατάστασιν παρέλαβε τὸν τόπον ὁ διάδοχος τοῦ Θησεῶς, ὁ Μενεσθεύς, ὁ μὲ πολλὴν στρατιωτικὴν ἀξίαν στρατηγήσας τοὺς Ἀθηναίους κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας.

Τῶν αὐθ' ἡγεμόνευ' υἱὸς Πεπεῶο Μενεσθεύς.

Τῆ δ' οὐπὼ τις ὁμοίος ἐπιχθονίων γένετ' ἀνήρ,

Κοσμηῆσαι ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας.

(Il. β'. 552).

Ἐὖρ' υἱὸν Πεπεῶο, Μενεσθεῖα πλήξιππον

Ἔσταότ' ἀμφὶ δ' Ἀθηναῖοι, μήστωρες αὐτῆς.

(Il. δ. 327).

Ἐνίστο δὲ ὀνομαζέει ὁ ποιητὴς τοὺς Ἀθηναίους Ἴωνας.

Ἐνθα δὲ Βοιωτοὶ, καὶ Ἴθονες ἐλεχίτινες

(Il. ν. 685)

Ὀνομασία παραγομένη, ὡς λέγεται, ἀπὸ Ἴωνος, ἐγγόνου τοῦ Ἑλλήνου, καὶ ἀποδομένη γενικώτερον εἰς τὴν μεγάλην ἑλληνικὴν φυλὴν ἧς οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέτελουν μέρος (Θουκ. I, 104. — Ἡροδοτ. I, 143. — Στραβ. 9, 391. — I. Βενθύλος.